

VADLĪNIJAS VECĀKIEM BĒRŅU APRŪPES NODROŠINĀŠANAI

Norvēģijā

Norvēģijā bērnu aizsardzību regulē vairāki likumi, kurus izdod parlaments. Šīs aizsardzības kārtība pastāvīgi tiek uzlabota, tāpēc šīs vadlīnijas neaptver pilnīgi visus noteikumus, un vecākiem bērnu aprūpe vienmēr jāveic ar vislielāko rūpību.

Vecākiem, kuri kopā ar bērniem dodas uz ārzemēm, ir īpaši uz ilgu laiku posmu, šāds lēmums jāpieņem pārdomāti, izvērtējot visus iespējamos izaicinājumus, ar kuriem var nākties saskarties pašiem un bērniem.

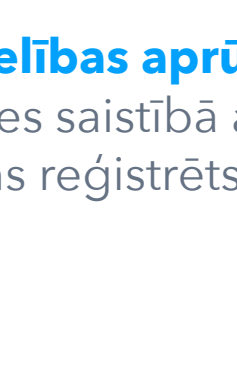
Būtiski ir apzināties, ka ārvalstī, piemēram, Norvēģijā, arī attiecībā uz iebraucējiem neatkarīgi no to pilsonības, reliģiskās piederības, reģistrētās dzīvesvietas darbosies Norvēģijas likumi. Respektīvi, uz bērnu aprūpi un viņa vecāku tiesībām un pienākumiem attiecas tās valsts noteiktie akti, kurā viņi atrodas.

Atbildīgo institūciju bērnu tiesību aizsardzības jomā galvenais vadmotīvs ir tas, ka bērna intereses ir primāras.

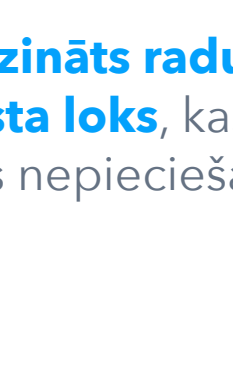
ŠAJĀS VADLĪNIJĀS SNIEGTI PADOMI VECĀKIEM AR BĒRNIEM VAI BĒRŅU APRŪPĒTĀJIEM, KĀ VEICINĀT BĒRNA LABKLĀJĪBU UN AUDZINĀT BĒRŅU ATBILDOŠO NORVĒGIJAS TIESĪBĀM:

PIRMS IZCEĻOŠANAS

Īpaši svarīgi pirms pārcelšanās uz Norvēģiju ar bērnu ir nodrošināt, ka:

Bērnam un vecākiem ir derīgi **personu apliecināšie dokumenti**;

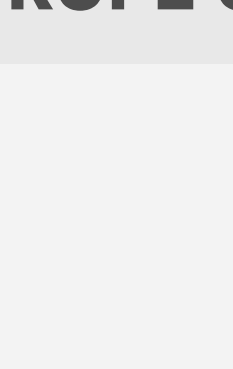
Pārceloties uz ilgāku laiku - **ir parakstīts darba līgums, noteikta dzīvesvieta** (parakstīts īres līgums);

Bērnam jau iepriekš **ir atrasta piemērota izglītības iestāde**, viņš tajā reģistrēts un nodrošināts valodas apgušanas iespējas;

Apzināta **veselības aprūpes iestāde**, kurā var vērsties saistībā ar bērna veselību; bērns reģistrēts pie ģimenes ārsta ārvalstī;

Ģimenē ir **apzināts radu, draugu vai paziņu atbalsta loks**, kas var sniegt atbalstu, ja tas nepieciešams;

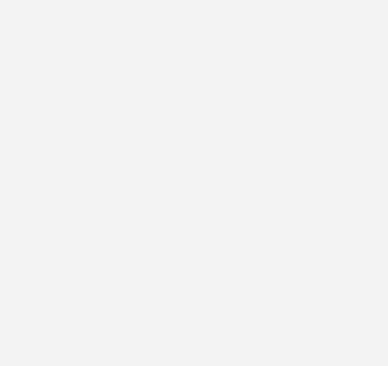

Pārceloties uz Norvēģiju, ikvienam ir **jāreģistrējas**¹

¹ Vairāk informācija par pārcelšanos uz Norvēģiju: <https://www.budfir.no/en/want-to-apply?c=hs>

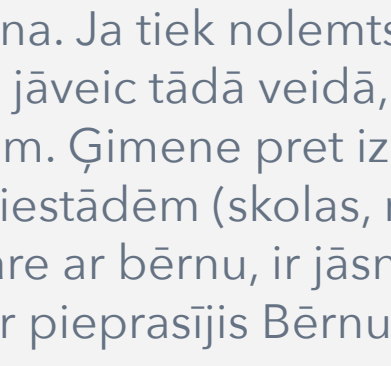
Informācija par pārcelšanos uz Norvēģiju kopā ar bērnu: https://www.budfir.no/en/english_start_page/are_you_considering_moving_to_norway_with_your_children/

BĒRŅU APRŪPE UN UZRAUDZĪBA

Vecāku pienākums ir nodrošināt ne tikai bērna pamatvajadzības (aprūpe, apģērbs, mājoklis, ēšana utt.), bet arī **bērna emocionālās vajadzības** (drošības sajūta, stabilitāte, attīstība utt.). Vecākiem ir svarīgi izveidot veselīgu saikni ar bērnu, jo tādas neesamība var atstāt nopietnu ietekmi uz bērna tālāko dzīvi.

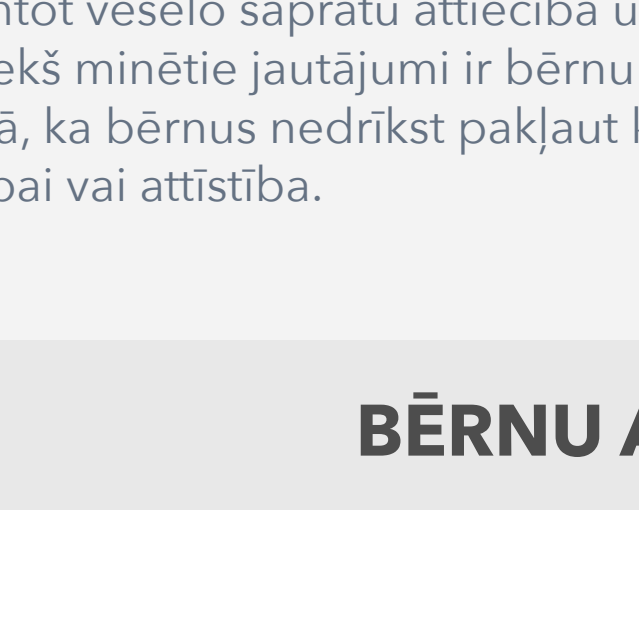
Visām ģimenēm ar bērniem, kas dzīvo Norvēģijā būtu jābūt informētām par Bērnu labklājības dienesta (norvēģu valodā - Barnevernet) funkcijām un par to kā Bērnu labklājības dienests darbojas.

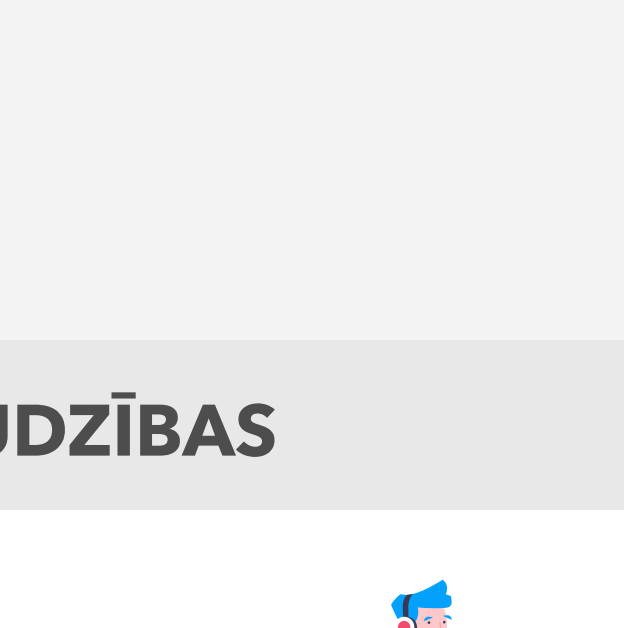
Bērnu labklājības dienesta uzdevums ir aizsargāt gan bērnu līdz 18 gadu vecumam, gan jauniešu līdz 23 gadiem tiesības un labklājību.

Vairumā gadījumu Bērnu labklājības dienests iesaistās ģimenēs tāpēc, ka ir ticis saņemts ziņojums no kādas personas vai iestādes, kas saistītas ar bērnu (kaimiņi, draugi, radnieki, paši vecāki, izglītības vai medicīnas iestādes).

Dienestam ir pienākums izvērtēt, vai šīs ziņojums, kas rada bažas par bērna labklājību, ir nopietns un pietiekams, lai būtu jāuzsāk izmeklēšana. Ja tiek nolemts, ka izmeklēšana būtu jāveic, tad tā būtu jāveic tāda veida, kas ir saudzīgs visām iesaistītajām pusēm. Ģimenei pret izmeklēšanu nevar iebilst un visām oficiālajām iestādēm (skolas, medicīnas iestādes utt.), kam ir bijusi saskare ar bērnu, ir jāsniedz visa nepieciešamā informācija, ja to ir pieprasījis Bērnu labklājības dienests.

Lai gan daudzi no iepriekš pieminētajiem jautājumiem nav aprakstīti speciālās vadlīnijās vai juridiskās prasībās, **vecāki ir atbildīgi par to, lai viņu bērni saņemtu nepieciešamo aprūpi un iespējas**, to varētu uzvert negatīvi, ja bērnam, piemēram, nav bijušas kādas medicīniskās pārbaudes, vai bērns tiek atstāts bez uzraudzības ļoti agrā vecumā, vai viens bez pavadņa dodas uz skolu agrā vecumā, vai viens bez pavadņa dodas pa nedrošu maršrutu. Tādējādi, vecākiem vajadzētu izvērtēt iespējas un izmantot veselo saprātu attiecībā uz visu iepriekš minēto. Visi iepriekš minētie jautājumi ir bērnu interesēs, un būtu jāpatur prātā, ka bērnus nedrīkst pakļaut kaut kam, kas var kaitēt viņu veselībai vai attīstībai.

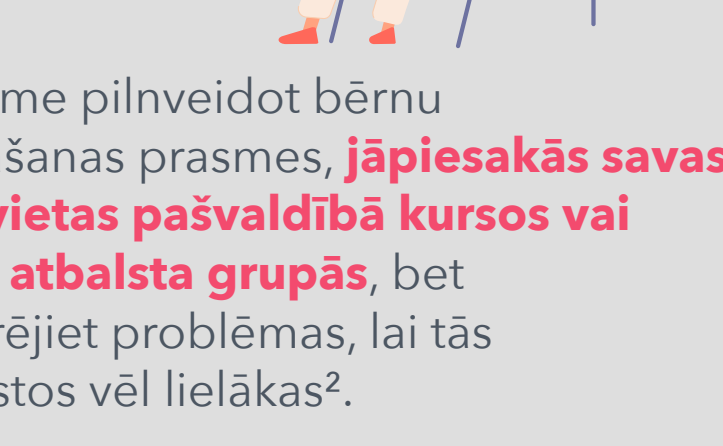

Ja ģimene uzskata, ka viņu tiesības, kā vecākiem vai bērnu tiesības tiek pārkāptas, tad **advokāta palīdzība ir vislabākais risinājums, lai palīdzētu ģimenei risināt juridiskus jautājumus**. Ja vecāki domā, ka Bērnu labklājības dienests ir nepamatoti vērsies pret viņiem, vai ar Bērnu labklājības dienestu ir grūti sadarboties, tad vecākiem ir jāsažinās ar apgabala padomi, kur viņi dzīvo. Apgabala padome ir atbildīga un pārbauda Bērnu labklājības dienesta darbu.

BĒRŅU ATSTĀŠANA BEZ UZRAUDZĪBAS

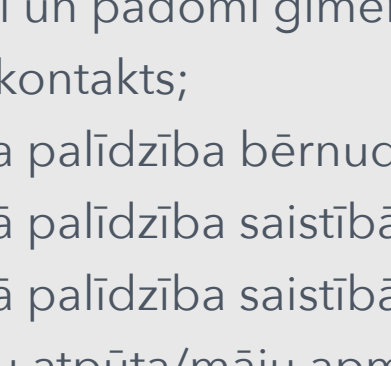
Norvēģijā nav izstrādātas speciālas vadlīnijas tam kur un kad, vai kādā vecumā bērni var tikt atstāti vieni bez uzraudzības. Vai bērns var tikt atstāts viens ir jāvērtē pašiem vecākiem, kuri pazīst bērnu vislabāk, balstoties uz bērna vecumu un brieduma pakāpi.

Nav arī īpašas vadlīnijas par to, kādā vecumā bērni var iet vieni paši (bez pavadņa) uz skolu. Tas arī ir jāvērtē vecākiem, balstoties uz bērna vecumu un briedumu, kā arī ceļu un/vai transportlīdzekļiem, kas tiks izmantoti. Nepieciešamības gadījumos ir jāvienojas ar bērnam pazīstamu un uzticamu pieaugušo, kurš uzraudzīs vai pavadīs bērnu.

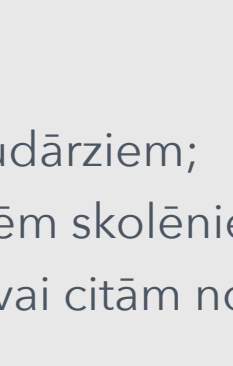
BĒRŅU DISCIPLINĒŠANA

Norvēģijā, tāpat kā Latvijā, ir stingri aizliegta bērnu fiziska sodīšana un nav pieņemamas bērnu pasīciju pazeminošas audzināšanas metodes.

Norvēģijā jebkāda vardarbība, ieskaitot stingru un miesas sodi, pret bērniem ir stingri aizliegti ar likumu.

Norvēģijā bērns, kurš ir cietis fiziski, ja konstatēti ievainojumi, vai pastāv bažas, ka vecāki bērnu fiziski ietekmē, var nekavējoties nonākt atbildīgo dienestu redzeslokā, t.i., var uzsākt atbilstošas pārbaudes ģimenē, lai skaidrotu, vai un kā tiek nodrošināta bērna labklājība un aizsardzība; iespējama bērna izņemšana no ģimenes.

Vardarbība pret laulāto vai partneri arī ir stingri aizliegta. Ja bērns ir liecinieks vardarbībai mājās, arī tas varētu izraisīt nonākšanu Bērnu labklājības dienesta redzeslokā.

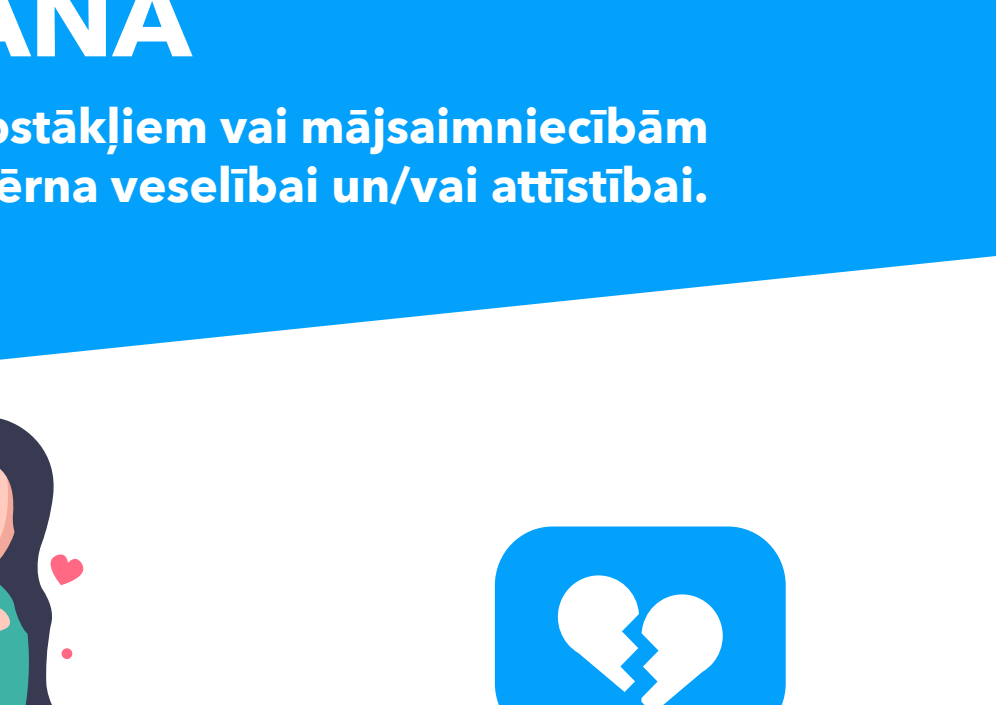

Ja ir vēlme pilnveidot bērnu audzināšanas prasmes, **jāpiesakās savas dzīvesvietas pašvaldībā kursus vai vecāku atbalsta grupas**, bet neignorējiet problēmas, lai tās neizvērstos vēl lielākās².

² Ieteikumi vecākiem bērnu audzināšanā: <https://www.budfir.no/en/foreldrethverdag/>

Norvēģijas Bērnu labklājības dienests piedāvā problēmās nonākušajiem vecākiem un bērniem palīdzību kā:

- vecāku grupas;
- ieteikumi un padomi ģimenēm;
- atbalsta kontakts;
- finansiālā palīdzība bērnu darbam vai vairākiem bērnu darbiem;
- finansiālā palīdzība saistībā ar dienas aprūpes iestādēm skolēniem;
- finansiālā palīdzība saistībā ar brīvā laika aktivitātēm vai citām nodarbībām;
- brīvdienu atpūta/māju apmeklējums.

Atbalsta sniegšana notiek tikai tad, ja persona atbilst likumā noteiktajām prasībām. Finansiālā palīdzība tiek sniegta reti, ja tiek sniegta - tad kombinācijā ar citiem atbalsta veidiem.

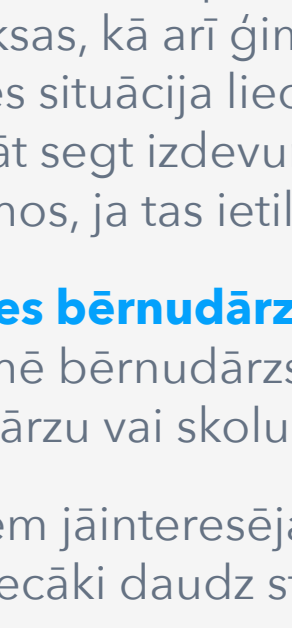
Norvēģijas iestādes ir izstrādājušas īpašu izglītības programmu bērnu audzināšanā imigrantu ģimenēm (Parental guidance for immigrant parents - the International Child Development Programme (ICDP)).

Izstrādātā programma fokusējas uz vecāku resursiem, nevis vainu vai izcelsmi. Šī programma tiek nodrošināta grupās, kuru vadā divi profesionāļi, no kuriem viens ir imigrants, bet otrs vietējais. Lai pieteiktos dalībai šādā vecāku izglītības programmā, jāsažinās ar savu pašvaldību.

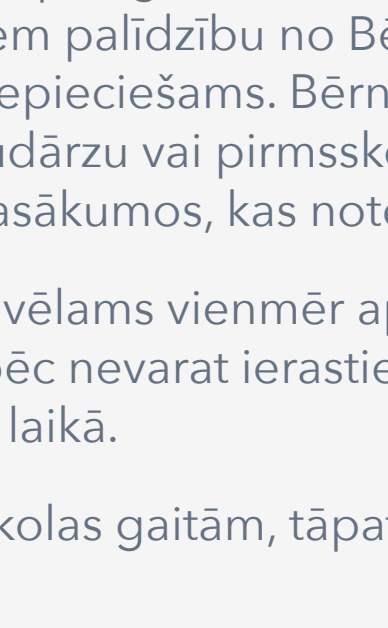
³ Kompetento iestāžu saraksts pieejams interneta vietnē: Foreldreveiledning i grupper (ICDP) ([budfir.no](https://www.budfir.no))

BĒRNA PASARGĀŠANA

Norvēģijā nepastāv īpaši noteikumi par to, kādiem jābūt dzīves apstākļiem vai mājaiemniecībām ģimenēm ar bērniem. Taču ir svarīgi, ka apstākļi mājoklī nekaitē bērna veselībai un/vai attīstībai.

Alkohola lietošana bērna klātbūtnē nav aizliegta, taču ir jāizvērtē katru individuālu situāciju, un noteikti nav pieļaujams bieži īpaši, ja alkohols tiek patērēts lielos daudzumos.

Vecākiem savus **strīdus** nevajadzētu risināt bērnu klātbūtnē (piemēram, skaļā kļūgšana, bļautīšanās).

Svarīgi ir apmierināt **bērna emocionālās vajadzības** - samīļot, ieklausīties, vēltit pietiekami daudz laika. Ja ģimenē ir vairāki bērni, tad vecākiem bērnam nepieciešams pārāk daudz atbildības pār mazākajiem.

Vecāku **šķiršanās gadījumā** vēlams vienoties par saskarsmes tiesībām, nekonfliktēt un nerunāt sliktu par otru vecāku bērna klātbūtnē, arī, neliedzot tikšanās iespējas. Obligāti ir jāpameklē mediācija⁴.

⁴ Vairāk informācijas šeit: https://www.budfir.no/en/english_start_page/Family_counselling_services/Family_counselling/

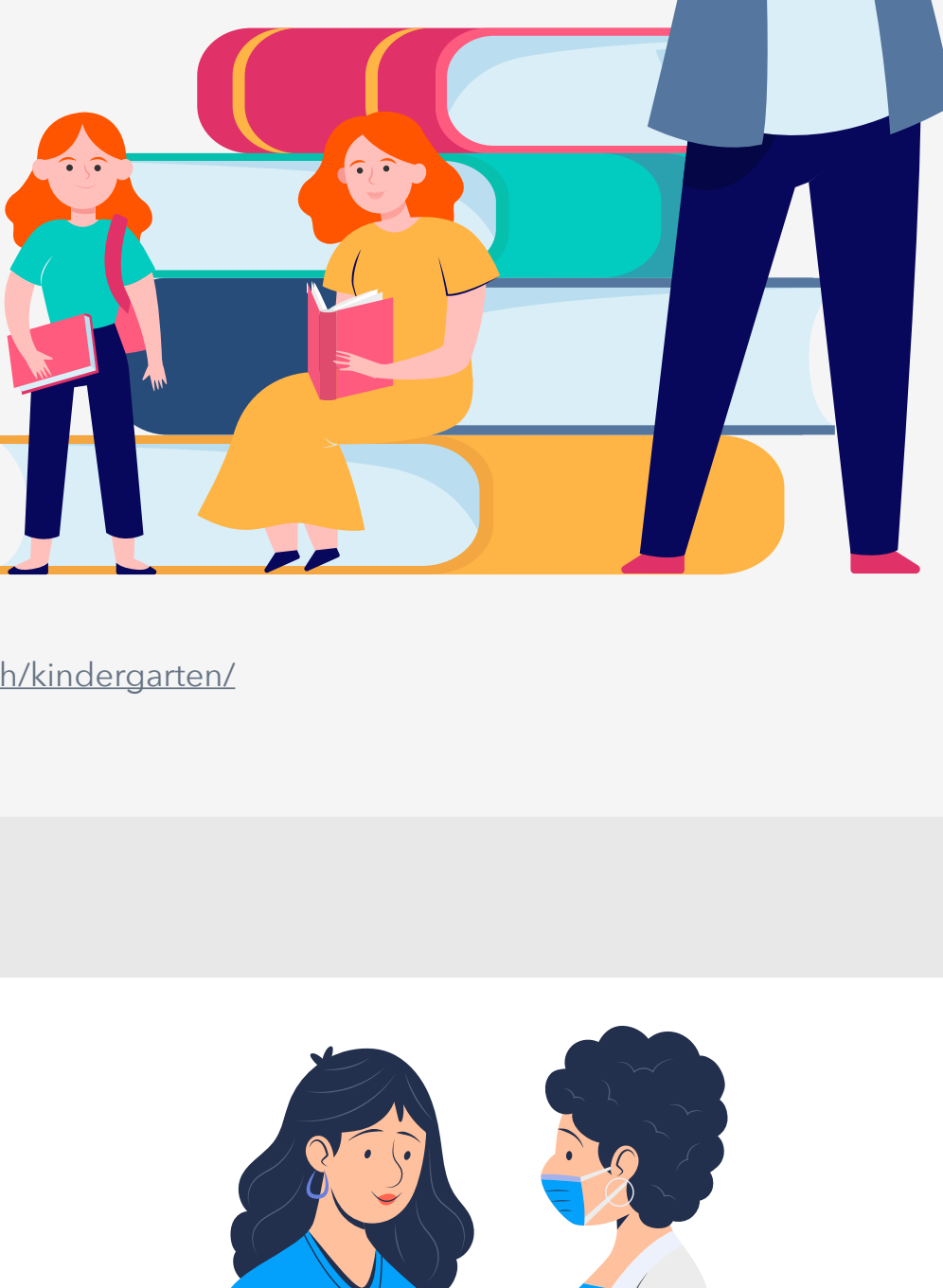
BĒRNA IZGLĪTOŠANA

Izglītība Norvēģijā ir obligāta un bez maksas visiem bērniem no 6 līdz 16 gadu vecumam. Turklāt visiem jauniešiem no 16 līdz 19 gadu vecumam ir likumīgas tiesības uz vidējo izglītību.

Norvēģijā **bērnu darbs vai pirmsskolas izglītība nav obligāta**. Tomēr pieredze liecina, ka bērni no ģimenēm ar atšķirīgu etnisko izcelsmi nekā norvēģu tikai iegūst, apmeklējot bērnudārzus vai pirmsskolas iestādes. Tādā veidā, bērni, pirms uzsāk skolas gaitas, var iegādāties iemācīties norvēģu valodu. Atsevišķās situācijās, piemēram, Oslo pašvaldība piedāvā piec gadu veciem bērnu bērnudārzā iet bezmaksas, kā arī ģimenes var saņemt palīdzību no Bērnu labklājības dienesta, ja ģimenes situācija liecina, ka tas ir nepieciešams. Bērnu labklājības dienests var piedāvāt segt izdevumus par bērnudārzu vai pirmsskolas iestādē tikai tādos gadījumos, ja tas ietilpst atbalsta pasākumos, kas noteikti likumā⁵.

Sapulces bērnudārzā vai skolās - vēlams vienmēr apmeklēt. Ja netiekat, jāinformē bērnudārzs vai skola, kāpēc nevarat ierasties, un būtu ieteicams bērnudārzu vai skolu apmeklēt citā laikā.

Vecākiem jāinteresējas par bērna skolas gaitām, tāpat jāvelta bērnam laiks kopā, pat ja vecāki daudz strādā.

⁵ Pārāk par Oslo pašvaldības palīdzību bērnudārzā jautājumā var aplūkot šeit: <https://www.oslo.kommune.no/english/kingergarten/>

VESELĪBAS APRŪPE

Veselības aprūpe Norvēģijā nav bezmaksas. Norvēģijā juridiski nav noteikts, ka bērnam ir jāveic regulāras veselības pārbaudes. Tomēr, visiem bērniem un jauniešiem ir tiesības uz medicīniskās veselības pārbaudēm, saskaņā ar pašvaldības pakalpojumiem, un tā ir vecāku atbildība, lai nodrošinātu, ka viņi apmeklēt šādas veselības pārbaudes.

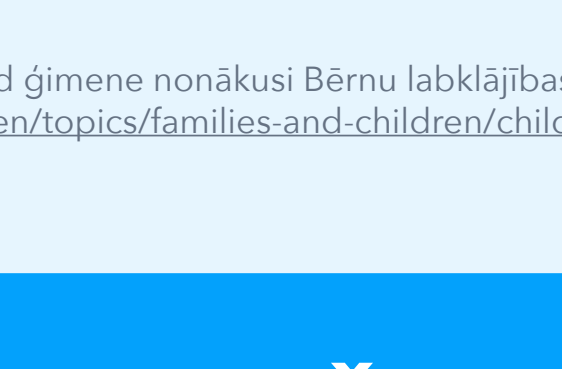
Bērnam jābūt reģistrētam pie ģimenes ārsta atbilstoši vecāku dzīvesvietai. Ja vēlaties, varat vest bērnu pie ārsta Latvijā, bet, ja jums ir ģimenes ārsts Norvēģijā, jums jūsu bērns jāņem ārsta Norvēģijā tas jādara zināms.

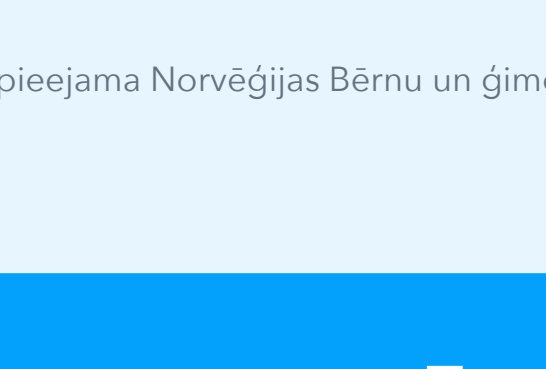
Katrai pašvaldībai ir dzemdību un bērnu veselības centrs, kas piedāvā veselības pārbaudes, vakcinācijas un sniedz padomus topošajām māmiņām un bērniem. Šie veselības centri piedāvā pakalpojumus visām topošajām māmiņām un bērniem līdz 20 gadu vecumam. Tie var piedāvāt arī turpmāku ārstēšanu bērniem un vecākiem ar īpašām vajadzībām.

Visiem iedzīvotājiem arī tiek piedāvāts piedalīties **vakcinācijas programmās**, kurām ir brīvprātīgi. Tāpēc vakcinācija nav obligāta.

Zobu higiēna - Norvēģijā tiek sekots līdz tam, lai bērni, ar vecāku palīdzību, tīrītu zobus jau no pirmā piena zoba. Zobārstis bērniem līdz 18 gadu vecumam ir bezmaksas un ir obligāti vienmu reizi gadā apmeklēt zobārstu. Bērns pie zobārsta varat vest arī Latvijā, tas nav obligāti jādara Norvēģijā, bet tam jānotiek regulāri.

Saldumu ēšana - Norvēģijā pieņemts saldumus ēst vienu reizi nedēļā, parasti sestdienās. Nav vēlams bieži bērnam uz bērnudārzu vai skolu dot līdz saldumus vai limonādes un sulas.

JA JŪS ESAT NONĀKUŠI BĒRŅU LABKLĀJĪBAS DIENESTA REDZESLOKĀ NORVĒGIJĀ

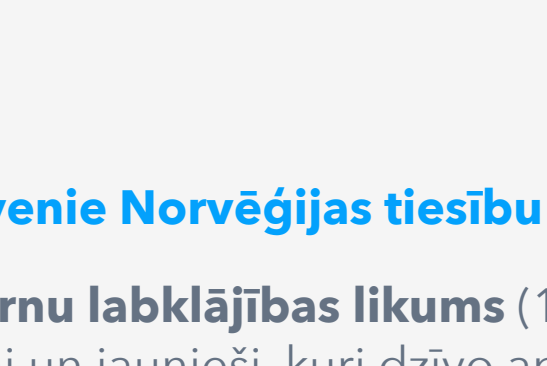
Bērnu labklājības dienests Norvēģijā veic līdzīgas funkcijas kā Latvijā bāriņtiesa un sociālie darbinieki. **Bērnu labklājības dienests** atrodas katrā pašvaldībā, un tam ir likumā noteikts **pienākums aizsargāt un veicināt pašvaldībā dzīvojošo bērnu interešu un tiesību aizsardzību neatkarīgi no bērna pilsonības**. Bērnu labklājības dienests piedāvā plašu pakalpojumu loku bērniem un viņu vecākiem, lai, nonākot grūtībās, situācija tiktu atbrīvota bērnu vislabākajās interesēs.

Bērna aprūpes rīkojums, ko pieņem Apgabala (Filkes) Labklājības padome vai rajona tiesa tiek pieņemts **tikai tad, ja bērns tiek pakļauts nopietnam kaitējumam**, pamests novārtē, āpraudzēta viņa drošība, veselība vai dzīvība.

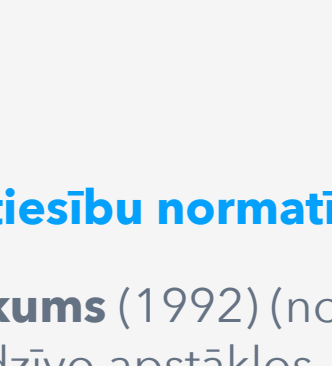
Bērns šķiršana no vecāku aprūpes un ievietošana āpusdienības sistēmā bez vecāku dzīvības vienmēr tiek izmantots kā galējais līdzeklis⁶.

⁶ Informācija par bērnu labklājību, tostarp vecāku tiesībām situācijās, kad ģimene nonākusi Bērnu labklājības dienesta redzeslokā pieņemam Norvēģijas Bērnu un ģimenes lietu ministrijas vietnē (arī krievu valodā): <https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/child-welfare/id1058/>

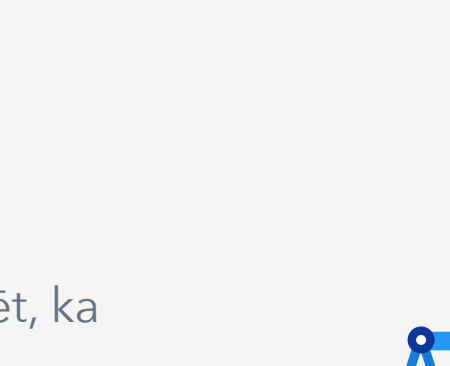
JA BĒRNS IEVIETOTS AUDŽUĢIMENĒ UN UZSĀKTA TIESVEDĪBA PAR BĒRNA TŪRMĀKO APRŪPI

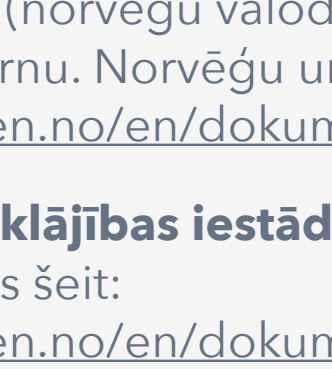
Jāinformē Latvijas vēstniecība Norvēģijā (consulate.norway@mfa.gov.lv; darba laikā tālrunis: **+47 22 542 280; +47 22 542 285**; ārkārtas situācijās diennakts tālrunis: **+371 26337711**) un Latvijas Tieslietu ministrija (pasts@tm.gov.lv) par ierosināto tiesvedību; jānorāda savus un bērna datus, kā arī sociālā darbinieka un advokāta kontaktus. **Jāmeklē juridiskā palīdzība pēc iespējas ātrā laikā.**

Ja svešvalodas zināšanas nav pietiekamas, **jāinformē** sociālais darbinieks, ka **ir nepieciešams tulks**.

Jāapsver iespēja **lūgt tiesu nodot lietas izskatīšanu Latvijas kompetentajām iestādēm** pēc iespējas ātrākā tiesvedības stadijā.

Jānosauca sociālajam darbiniekam vairākus ģimenes locekļus vai citas piemērotas personas no draugu vides, kuri varētu uzņemties rūpes par bērnu, ja tiks nolemts, ka bērnu pagaidām nevar nodot atpakaļ vecāku aprūpē. Jānosauc un precīzi jāuzraksta šo personu vārdus, uzvārdus, dzīvesvietas adresi un tālruna numurus.

Tieslietu ministrija var palīdzēt: kad informācija par ģimenes lietu nonākusi tās redzeslokā, ministrija var pieprasīt informāciju no iestādēm Latvijā par vecāku pagātni, apzinot bērna radnieciskumu, kuri varētu uzņemties rūpes par bērnu, lūgt bāriņtiesai veikt šo personu izvērtējumu aizbildņa statusam un minētos dokumentus nosūtīt ārvalsts iestādēm.

Detalizētāka informācija par Tieslietu ministrijas un citu Latvijas kompetento iestāžu kompetentā situācijās, kad no Latvijas valsts piederīgo ģimenes āvalsti izņemts bērns, vai, kad tiek saņemta informācija, ka bērnam nodrošināta ārpusģimenes aprūpe āvalstī pieņemam Starptautiskā sadarbības vienošanās par Latvijas valsts piederīgo bērnu tiesību aizsardzību ārvalstīs <https://www.tm.gov.lv/lv/informacija-par-bernu-tiesibu-aizsardzibu-arvalstis>.

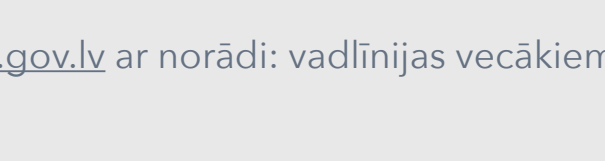
⁷ Ar informāciju angļu valodā par juridisko palīdzību Norvēģijā varat iepazīties Norvēģijas Civillietu tieslietu vietnē - <http://www.sivilrett.no/who-can-receive-free-legal-aid.307233.no.html>

⁸ Tāpat bezmaksas juridisko palīdzību var iegūt studentu izveidotā juridiskās palīdzības centrā - <http://forenser.no/en/who-can-receive-free-legal-aid>

NORVĒGIJAS NORMATĪVIE AKTI UN REKOMENDĀCIJAS

Galvenie Norvēģijas tiesību normatīvie akti ir:

- **Bērnu labklājības likums** (1992) (norvēģu valodā - Barnevernloven) - mērķis ir garantēt, ka bērni un jaunieši, kuri dzīvo apstākļos, kas kaitē viņu veselībai un attīstībai, saņem nepieciešamo palīdzību un aprūpi, kad tas nepieciešams. Norvēģu un angļu valodā pieejams šeit: <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/the-child-welfare-act/id448398/>
- **Bērnu likums** (1981) (norvēģu valodā - Barneoven) - nosaka vecāku pienākumus un tiesības attiecībā uz bērnu. Norvēģu un angļu valodā pieejams šeit: <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/the-children-act/id448389/>
- **Vadlīnijas Bērnu labklājības iestādēm pārrobežu vecāku atbildības lietās** (2016) - angļu valodā pieejams šeit: <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/q-422015-guidelines-for-processing-child-welfare-re-cases-where-children-have-ties-to-other-countries/id2467847/>

NODERĪGA INFORMĀCIJA

Ģimenes lietu direktorāts:

http://www.budfir.no/en/English_start_page/

Informācija par palīdzību personām, kuras cietušas no vardarbības ģimenē

<https://www.krisecenter.com/kontakt/>

Informācija par izglītības sistēmu un iestādēm

<https://www.regjeringen.no/en/topics/education/school/thead-norwegian-education-system/id445118/>

Informācija par sociālajiem pakalpojumiem

<https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/nnsikt/artikler/family-benefits/id670514/>

Šim materiālam ir tikai rekomendējošs raksturs.

Informācija 2016. gada maijā apkopojusi Tieslietu ministrija, sadarbībā ar Arlietu ministriju, Labklājības ministriju, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekciju un Tiesībsarga biroju.

Informācija atjaunota 2021. gada 1. augustā.

Lūdzam informēt Tieslietu ministriju par būtisku informāciju vai izmaiņām, kas būtu jāiekļauj materiālā, nosūtot e-pastu uz pasts@tm.gov.lv ar norādi: vadlīnijas vecākiem